

SLE: mísitelné v (l), nemísitelné v (s)

s.1
m07

Podmínky rovnováhy – obecně:

$$\mu_i^{(s)}(T, x_i) = \mu_i^{(l)}(T, x_i) \quad [p]$$

Pro $i = 1$ a $x_1 \approx 1$: vypadává čistá látka (1) a $\gamma_1 \approx 1$:

$$\mu_1^{\bullet(s)}(T) = \mu_1^{\bullet(l)}(T) + RT \ln x_1$$

Vydělíme RT a zderivujeme:

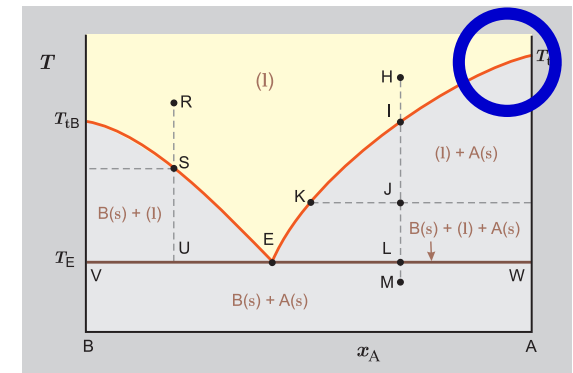
$$\left(\frac{\partial \ln x_1}{\partial T} \right)_p = \frac{\Delta_{\text{tn}} H_m}{RT^2}$$

Počáteční podmínka: $x_1 = 1$ pro $T = T_{\text{tání}}$

Pro $x_1 \approx 1$ je $T \approx T_{\text{tání}}$ a $\Delta_{\text{tn}} H_m \approx \text{const.}$ Pak lze integrovat:

$$\ln x_1 = \frac{\Delta_{\text{tn}} H_m}{R} \left(\frac{1}{T_{\text{tání}}} - \frac{1}{T} \right)$$

Platí tím přesněji, čím méně máme látky 2 v látce 1.

Látka se (alespoň omezeně) rozpouští v rozpouštědle, ale v pevné fázi netvoří s rozpouštědlem tuhý roztok $\Rightarrow$ pokles teploty tání

1 = rozpouštědlo, 2 = rozpuštěná látka

Předpoklad: $x_1 \approx 1$ tj. $n_2 \ll n_1$

Odvození:

$$\ln x_1 = \frac{\Delta_{\text{tn}} H_m}{T} \left(\frac{1}{T_{\text{tání}}} - \frac{1}{T} \right)$$

$$x_2 = \frac{n_2}{n} \approx \frac{n_2}{n_1} = \frac{n_2}{m_1/M_1} = \underline{m_2} M_1$$

$$\ln x_1 = \ln(1 - x_2) \approx -x_2 \quad \Delta T = T - T_{\text{tání}} \leq 0$$

$$\Delta T = -K_K \underline{m_2} \quad K_K = \frac{M_1 R T_{\text{tání}}^2}{\Delta_{\text{tn}} H_m}$$

K_K = kryoskopická konstanta

látka 1 = rozpouštědlo

látka 2 = rozpuštěný plyn

$$(g) \text{ id. plyn: } \mu_2 = \mu_2^\circ + RT \ln \frac{p_2}{p^{\text{st}}}$$

$$(l) \infty \text{ zředění: } \mu_2 = \mu_2^{[x]} + RT \ln x_2$$

$$\Rightarrow \text{Henryho zákon } p_2 = p^{\text{st}} \exp\left(\frac{\mu_2^{[x]} - \mu_2^\circ}{RT}\right) x_2 \equiv K_H x_2$$

Jsou různé varianty vztahu, nutno vyjít z rozměru „Henryho konstanty“!

Pokud plyn existuje jako kapalina (tj. je pod kritickou teplotou) a kapalná směs je ideální, pak $\mu^{[x]} = \mu^\bullet$ a z $\mu^\bullet - \mu^\circ = RT \ln(p^s/p^{\text{st}})$ dostaneme

$$K_H = p_2^s$$

Příklad. V tabulkách jsme našli Henryho konstantu oxidu uhličitého $k_h^\circ(25^\circ\text{C}) = 0.035 \text{ mol}/(\text{kg bar})$. Kolik litrů CO_2 se rozpustí v litru vody za tlaku 100 kPa? Kolik je K_H ?

0.87 dm³, 158 MPa

- čím větší K_H , tím menší rozpustnost
- rozpustnost při bodu varu je nulová
- ve směsi pro každou složku zvlášť
- vysolovací efekt: rozpustnost se většinou snižuje v $\odot$ solí
- Henryho zákon neplatí při reakci plynu s rozpouštědlem (NH_3 , SO_2 ve vodě)

Teplotní závislost Henryho konstanty

$$\ln K_H^\circ = \ln p^{\text{st}} + \frac{\mu_2^{[x]} - \mu_2^\circ}{RT} \Rightarrow \left(\frac{\partial \ln K_H^\circ}{\partial T} \right)_p = - \frac{H_{2,m}^{[x]} - H_{2,m}^\circ}{RT^2} = - \frac{\Delta_{\text{rozp}} H_{2,m}^\circ}{RT^2}$$

$\Delta_{\text{rozp}} H_{2,m}^\circ$ = rozpouštěcí teplo (v ∞ zředění = první diferenciální)

- většinou $\Delta_{\text{rozp}} H_{2,m}^\circ < 0 \Rightarrow K_H$ roste s T a rozpustnost klesá
- výjimky: malé molekuly v H_2O , N_2 v aromatických uhlovodících

Pro (l)–(g) [fáz=výp] a (s)–(g) [fáz=subl] **za předpokladů:**

● $V_m^{(l,s)} \ll V_m^{(g)}$ (ne velké tlaky)

● (g) je ideální plyn (daleko od kritického bodu)

tlak nasycených par

$$\frac{d \ln p^s}{dT} = \frac{\Delta_{vp} H_m}{RT^2}$$

Další předpoklad: $\Delta_{vp} H_m$ nezávisí na teplotě

⇒

$$\ln \frac{p^s(T_2)}{p^s(T_1)} = -\frac{\Delta_{vp} H_m}{R} \left[\frac{1}{T_2} - \frac{1}{T_1} \right]$$

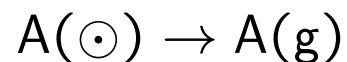
neboli

$$\ln p^s = A - \frac{\Delta_{vp} H_m}{RT} = A - \frac{B}{T}$$

Antoineova rovnice

$$\ln p^s = A - \frac{B}{T + C}$$

Uvažujme „reakci“

s rovnovážnou konstantou K . Platí

$$K = \frac{p_A/p^{\text{st}}}{x_2}$$

kde jsme použili pro roztok std. stav $\bullet$. Pak $K_H = Kp^{\text{st}}$. Z van 't Hoffovy reakční izobary

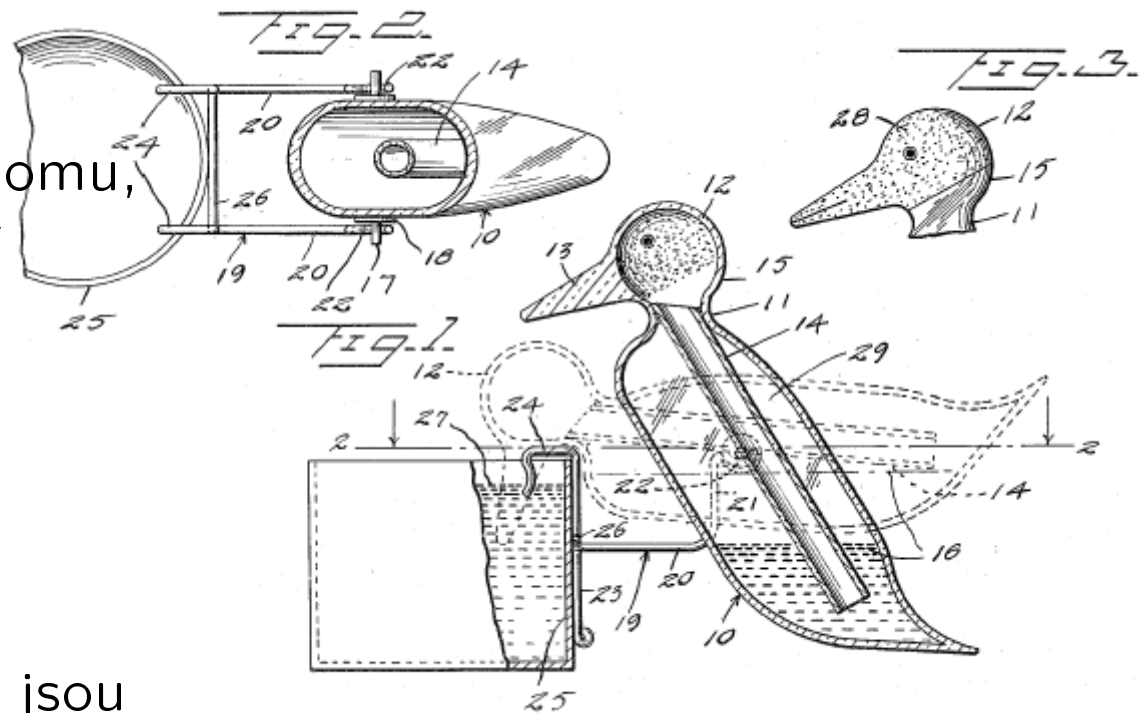
$$\frac{d \ln K}{dT} = \frac{\Delta_r H}{RT^2}$$

dostaneme teplotní závislost K_H , neboť $\Delta_r H = -\Delta_{\text{rozp}}H$.

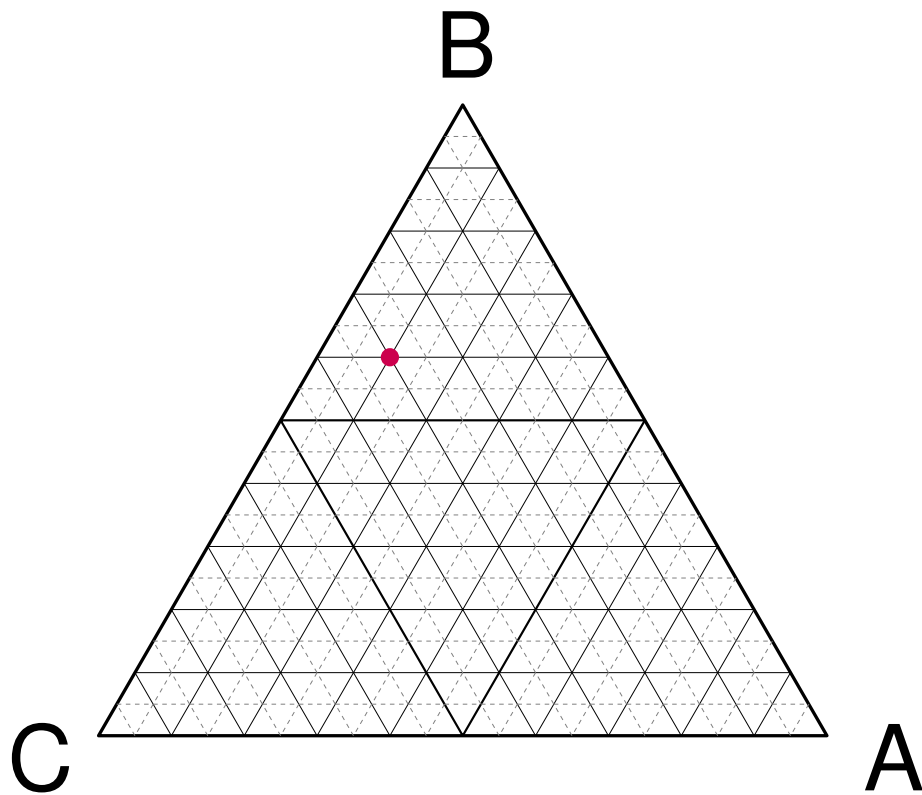
Pták kejvák

Příklad. Hračka zvaná „pták kejvák“ či „ptáček napijáček“ je naplněna diethyletherem. K tomu, aby správně pracovala, musí být rozdíl hladin alespoň 5 cm. Jaká je maximální relativní vlhkost vzduchu, aby se pták mohl kývat, je-li teplota 20 °C? Konstanty Antoineovy rovnice $\ln p^s = A - B/(C + T)$ [kPa, K] jsou

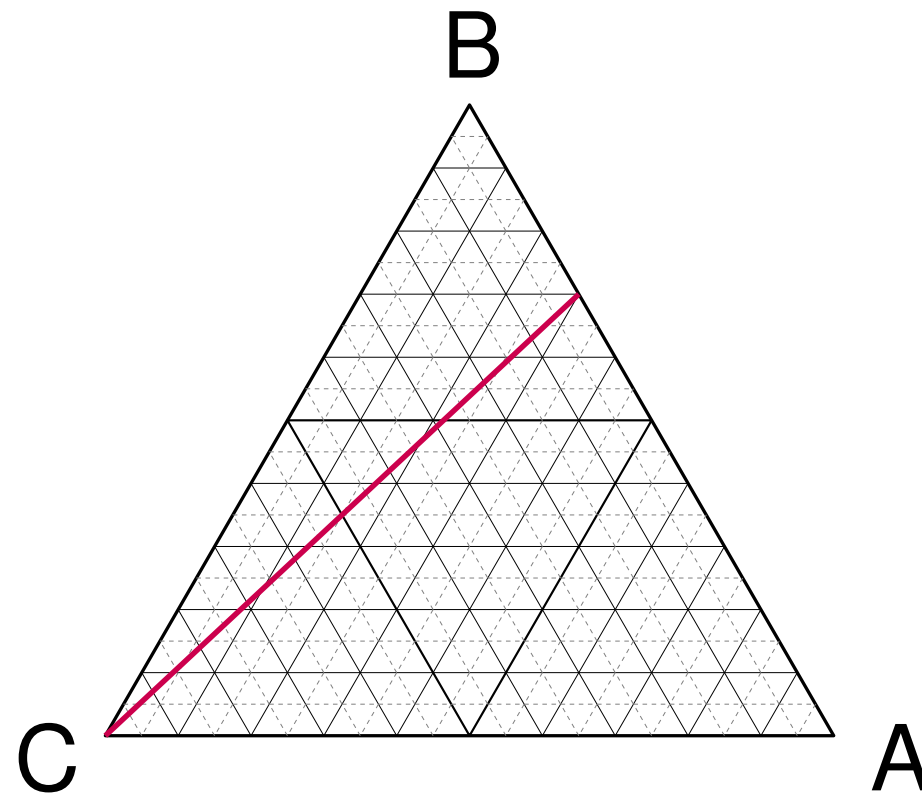
pro ether $A = 13.9288$, $B = 2443.943$, $C = -45.09$ a pro vodu $A = 16.3293$, $B = 3841.2$, $C = -45.15$, hustota etheru je 0.714 g cm^{-3} .

% 66

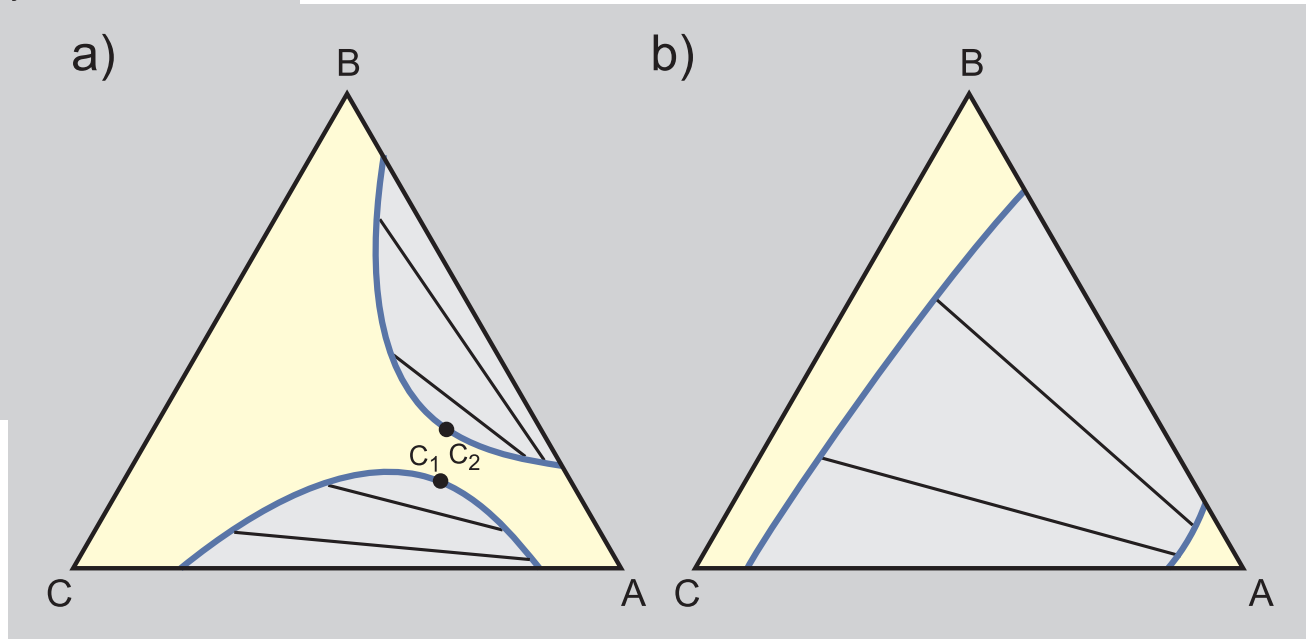
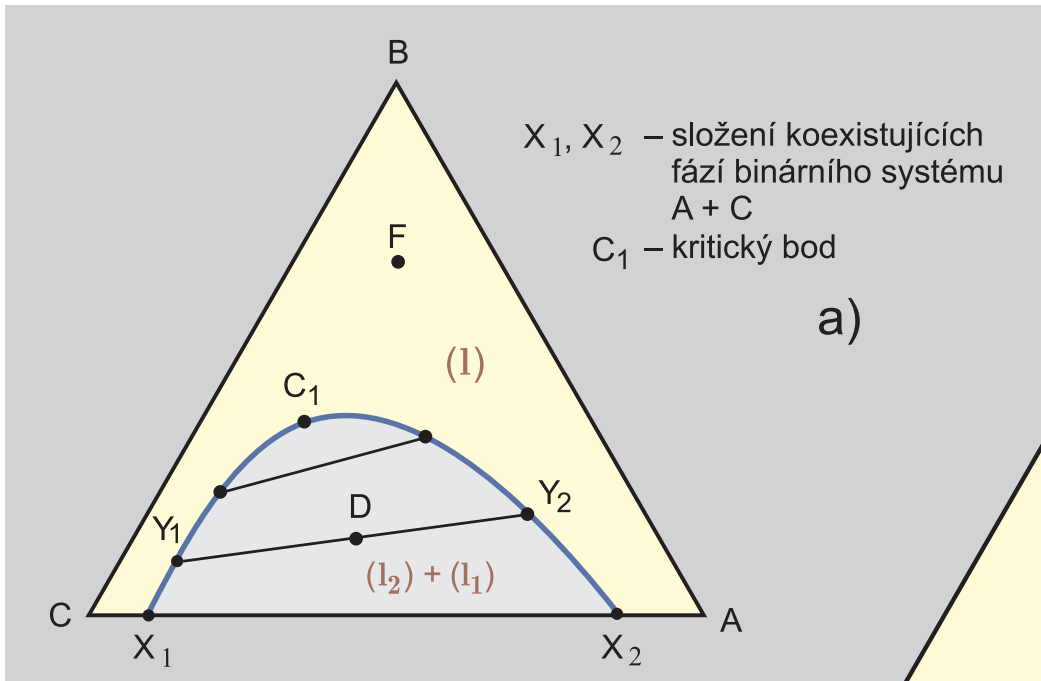

$$x_A = 0.1, x_B = 0.6, x_C = 0.3$$

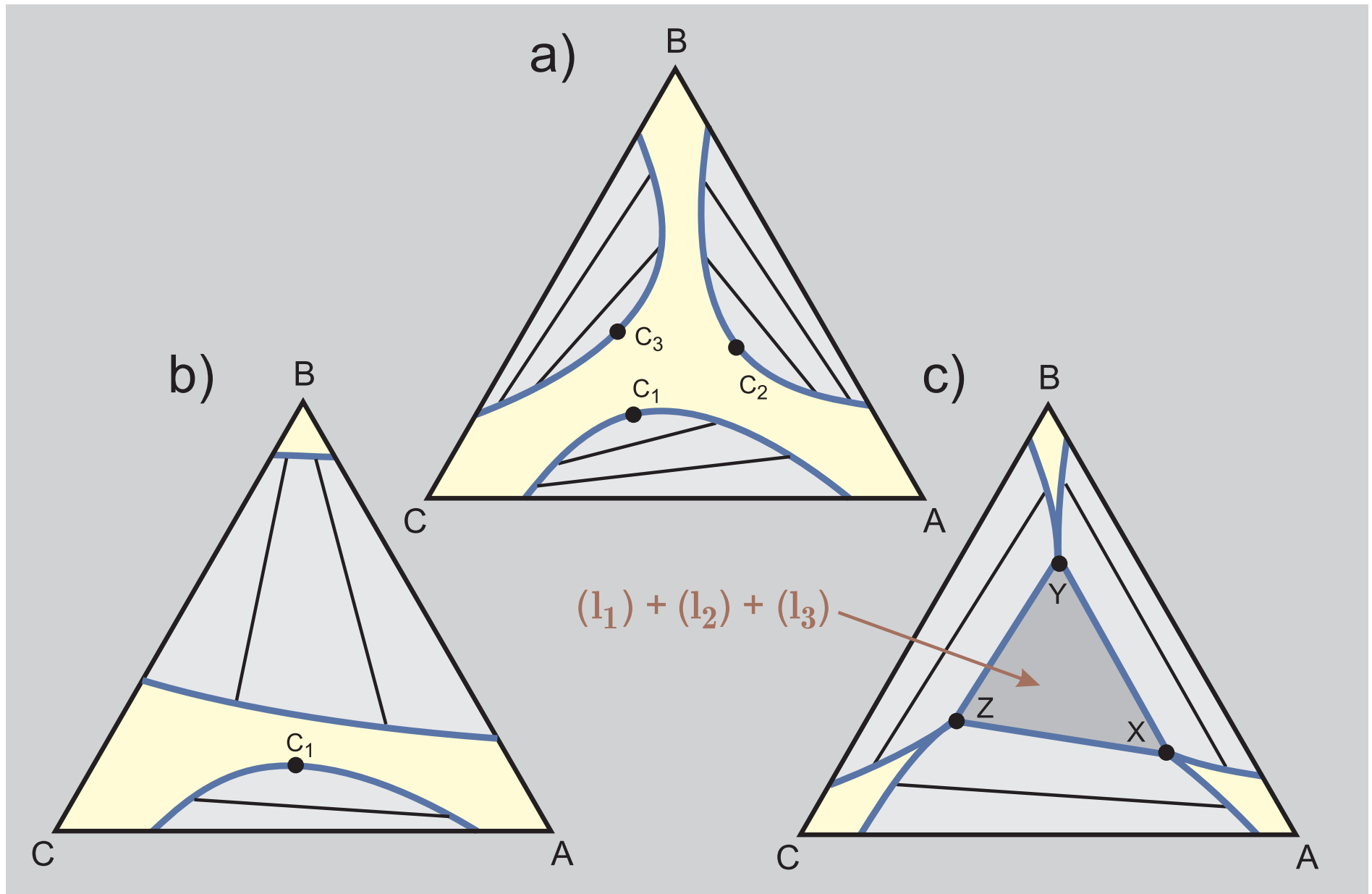

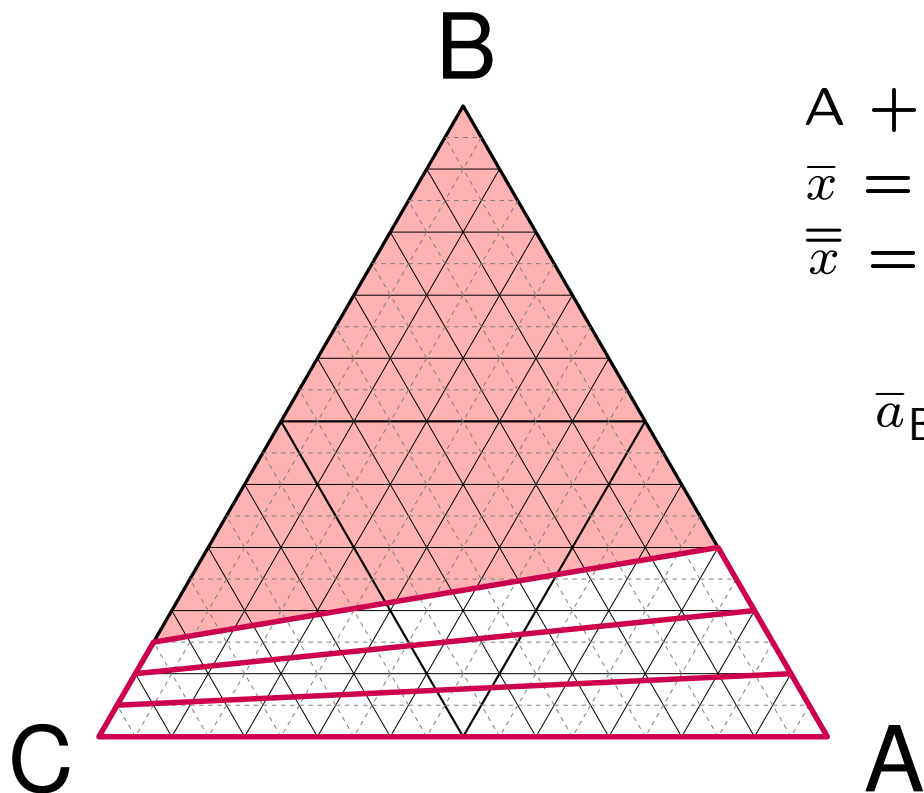
$$x_A : x_B = n_A : n_B = 3 : 7$$

- binodála
- konoda (spojovací přímka, *tie line*) (např. Y_1-D-Y_2)
- kritický bod (C)
- pákové pravidlo

A + C se nemísí, B se rozpouští málo

$\bar{x} = A$ s malým množstvím B: $\bar{a}_B = \bar{x}_B \bar{\gamma}_B$

$\bar{x} = C$ s malým množstvím B: $\bar{a}_B = \bar{x}_B \bar{\gamma}_B$

$$\bar{a}_B = \bar{a}_B \Rightarrow \frac{\bar{x}_B}{\bar{x}_B} = \frac{\bar{\gamma}_B}{\bar{\gamma}_B} \approx \text{const} = K_{N_x}$$

případně $\frac{\bar{c}_B}{\bar{c}_B} = K_{N_c}$

Příklad. Nernstův koeficient pro rozdělení jodu mezi tetrachlormethan a vodu je $K_{N_c} = 85$. Máme roztok 0.3 g jodu v litru vody. Kolik jodu zbyde v roztoku po trojím vytřepání vždy s 1 dl tetrachlormethanu?

Dvě soli v roztoku

s.12
m07

Příklad. Máme 1 kg roztoku solí A (5 hm.%) a B (10 hm.%). Roztok nasycený současně solí A i solí B má koncentraci 30 hm.% A a 35 hm.% B. Jaká sůl začne krystalizovat při odpařování roztoku a kolik jí lze maximálně získat?

B, max. 42 g

